

อำนาจปกครองสงฆ์ของพระพุทธเจ้า และการถ่ายโอนแก่คณะสงฆ์

อาจารย์ ดร.สมพรนุช ตันศรีสุข

สาขาวิชาภาษาเอเชียใต้ ภาควิชาภาษาตะวันออก

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปกครอง

✿ ตามความหมายในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.

2554 มี 2 ความหมาย

✿ 1.ดูแล คຸ້มครอง ระวັง รักษา (บุคคล, สิ่งของ)

✿ 2. บริหาร (คณะบุคคล, องค์กร)

อำนาจปกครอง

✿ อำนาจปกครอง เป็นถ้อยคำทางกฎหมาย หมายถึง
ความสามารถในการกระทำปกครองอย่างหนึ่งตามที่กฎหมาย
ให้อำนาจไว้

✿ อำนาจปกครองบุตร ป.พ.พ. ม. 1564, 1567

✿ คำว่า อำนาจทางปกครอง ปรากฏในนิยาม “เจ้าหน้าที่” ตาม
พ.ร.บ.วิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. 2539 และใน
นิยาม “หน่วยงานทางปกครอง” ตาม พ.ร.บ.จัดตั้งศาล
ปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542

อำนาจปกครองสงฆ์ในปัจจุบัน

✿ ความสามารถตามกฎหมายในการดูแลคุ้มครองระวางรักษา
และบริหารพระสงฆ์รวมถึงทรัพย์สินของสงฆ์

✿ พ.ร.บ. คณะสงฆ์ พ.ศ. 2535

✿ เจ้าอาวาส ผู้ปกครองพระสงฆ์ในวัด

✿ พระสังฆาธิการ : เจ้าคณะตำบล เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะ
จังหวัด เจ้าคณะภาค เจ้าคณะใหญ่

✿ มหาเถรสมาคม

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาการใช้อำนาจของพระพุทธเจ้าในการปกครองคณะสงฆ์
2. เพื่อศึกษาถ่ายโอนอำนาจนั้นแก่คณะสงฆ์

องค์ความรู้ที่คาดว่าจะได้รับ

- ✿ พระพุทธเจ้าทรงใช้อำนาจในด้านใดบ้างในการปกครองสงฆ์
ทรงถ่ายโอนอำนาจเหล่านั้นให้แก่สงฆ์ทั้งหมด หรือไม่
- ✿ โครงสร้างองค์การสงฆ์ ตามพระวินัย

❁ ดูกรอานนท์ บางทีพวกเธอจะพึงมีความคิดอย่างนี้ว่า
ปาพจน์มีพระศาสดาล่วงแล้ว พระศาสดาของพวกเราไม่มี ก็
ข้อนี้ พวกเธอไม่พึงเห็นอย่างนั้น ธรรมและวินัยอันใด เรา
แสดงแล้ว บัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้น จัก
เป็นศาสดาของพวกเธอ โดยกาลล่วงไปแห่งเรา

พระไตรปิฎกฉบับหลวงเล่ม 10, ข้อ 141

อำนาจปกครองสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

✿ พระพุทธเจ้าทรงอาศัยอำนาจอะไร จึงทรงก่อตั้งและปกครองคณะพระภิกษุได้ -- ตอบ ประเพณีของสมณะ

✿ ประเพณีของสมณะ คือ ระเบียบแบบแผนแห่งความประพฤติที่ผู้คนในสมัยนั้น รับรู้และถือปฏิบัติเป็นปกติ

สมณะ – ออกจากระบบวรรณะ ใช้ชีวิตอิสระ แสวงหาสัจจธรรม

ผู้ที่ไม่เป็นสมณะ – ผู้คนใน 4 วรรณะ ซึ่งรู้จักวิถีชีวิตของสมณะ

อาจสนับสนุน/ไม่สนับสนุนสมณะก็ได้

องค์ประกอบของการเกิดขึ้นของกฎหมายประเพณี

✿ *longa consuetudo* การประพฤติปฏิบัติของประชาชนอย่างสม่ำเสมอ เป็นเวลานาน

✿ *opinio necessitatis* หรือ *opinio iuris* ความรู้สึกสำนึก
แนวแน่ของประชาชนว่า ตนผูกพันต้องประพฤติปฏิบัติเช่นนั้น

- รู้ว่าเมื่อตนเคารพบุคคลใดเป็นที่พึง เป็นศาสดา เป็นอาจารย์
จะต้องกระทำ/ดำรงตนอย่างไร

- บุคคลที่ได้รับการเคารพในฐานะเช่นนั้นจะปฏิบัติตอบอย่างไร

เป้าหมายของสงฆ์

✿ ภิกษุภิกษุณีแต่ละรูปขอบวชเพื่อศึกษาตามธรรมของ
พระพุทธเจ้า

- ประพฤติพรหมจรรย์, เลี้ยงชีวิตด้วยการขอ
- อยู่ในโอวาทของพระศาสดา : ธรรม วินัย

✿ สงฆ์เกื้อหนุนการศึกษาของภิกษุภิกษุณีตามธรรมของ
พระพุทธเจ้า และสืบทอดวิถีการศึกษาให้แก่พุทธบริษัทเหล่า
อื่นทั้งในปัจจุบันและอนาคต

ภารกิจทางปกครองสงฆ์ของพระพุทธเจ้า

1. การรับบุคคลเข้ามาเป็นสาวก, สมาชิกสงฆ์
2. การให้โอวาท สั่งสอนธรรม
3. การบัญญัติกฎเกณฑ์สำหรับสงฆ์
4. การจัดการกับผู้กระทำไม่สมควร ประกอบด้วยการบัญญัติสิกขาบท – วินิจฉัยอาบัติเป็นเบื้องต้น - ระงับอธิกรณ์ - ลงนิคคหกรรม

1. การรับเข้าเป็นสาวก

✿ การอนุญาตให้เข้ามาเป็นสาวก

✿ เอหิภิกขุอุปสัมปทา เมื่อมีผู้ขออุปสมบท มีบาตรและจีวร
พร้อม พระพุทธเจ้าทรงอนุญาต

พระสาวก : ลเภยยาห ภนฺเต ภควโต สนฺติเก ปพฺพชฺช
ลเภยฺย อุปสมฺปทํ

พระพุทธเจ้า : เอหิ ภิกฺขุ สุวากฺขาโต ธมฺโม
จร พุรหมจฺริย สมฺมา ทุกฺขสฺส อนฺตกิริยาเยฯ

2. การให้โอวาท

✿ ธรรม ให้การอบรมสั่งสอน 2 นัย

1. การศึกษาอบรมในศีล สมาธิ ปัญญา – กาย จิต ทิฐิ

2. การศึกษาปริยัติ - การศึกษาเพื่อทรงจำและสืบทอดคำสอน

✿ ธรรมเป็นภูมิปัญญาที่พระพุทธเจ้าทรงต้องการมอบให้แก่
ชาวโลก/ชนรุ่นหลังผ่านพระภิกษุสงฆ์

✿ ความจำ เป็นเงื่อนไขสำคัญของการศึกษาปริยัติ

3. การบัญญัติกฎเกณฑ์สำหรับสงฆ์

การบัญญัติกฎเกณฑ์สำหรับสงฆ์เป็นอำนาจของ
พระพุทธเจ้า ไม่ว่าจะกฎเกณฑ์ใดๆของสงฆ์ที่เป็น --

1. กิจกรรมเพื่อความพร้อมเพรียงของสงฆ์
2. กิจกรรมเพื่อความบริสุทธิ์ของสงฆ์
3. การกระจายปัจจัย 4, ลาภที่ตกแก่สงฆ์
4. ข้อตกลงอื่นๆในการอยู่ร่วมกัน

4. การจัดการกับผู้กระทำไม่สมควร

1. การบัญญัติสิกขาบท เป็นอำนาจของพระพุทธเจ้า
2. การวินิจฉัยอาบัติเป็นเบื้องต้น (ในวินีตวัตถุ) เป็นอำนาจของพระพุทธเจ้า
3. การระงับอธิกรณ์ อาศัยกฎเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนด
4. การปรับอาบัติ/ลงนิคคหกรรม อาศัยกฎเกณฑ์ที่พระพุทธเจ้าทรงกำหนด

การถ่ายโอนอำนาจแก่สงฆ์

1. การรับบุคคลเข้ามาเป็นสาวก, สมาชิกสงฆ์ ทรงให้เป็นอำนาจสงฆ์ เรียกว่า ญัตติจตุตถกรรมอุปสัมปทา
2. การให้โอวาท สั่งสอนธรรม ทรงให้อุปัชฌาย์/อาจารย์ผู้เป็นอัครบุคคลเป็นผู้ดูแลจัดการ และเป็นผู้นำคณะสงฆ์
3. การบัญญัติกฎเกณฑ์สำหรับสงฆ์ เป็นอำนาจของพระพุทธเจ้าที่ทรงไม่ได้ให้แก่สงฆ์
4. การจัดการกับพระภิกษุผู้กระทำไม่สมควร ประกอบด้วยการบัญญัติสิกขาบท – วินิจฉัยชำระระงับอธิกรณ์ – ลงนิคคหกรรม
ทุกข้อยกเว้นการบัญญัติสิกขาบท ทรงให้เป็นอำนาจสงฆ์

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปกครองสงฆ์จากพระวินัย

1. พระพุทธเจ้าทรงมีอำนาจเต็มในฐานะผู้ปกครองพระสงฆ์สาวก ในการที่จะบัญญัติ (รวมถึงเพิกถอน) สิกขาบท หรือระเบียบปฏิบัติในคณะสงฆ์
2. พระธรรมวินัยซึ่งมีที่มาจากพระพุทธเจ้า เป็นสิ่งที่แก้ไขหรือเพิกถอนอย่างเป็นทางการไม่ได้ เหตุเพราะพระพุทธเจ้ามิได้ทรงแนะนำวิธีการแก้สงฆ์ไว้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปกครองสงฆ์จากพระวินัย

3. ความเท่าเทียมกันของสมาชิกสงฆ์มาจากการเป็นผู้ประพฤติ
พรหมจรรย์ในพระธรรมวินัยของพระพุทธเจ้า แตกต่างจาก
ความเท่าเทียมกันตามหลักประชาธิปไตยในมนทัศน์ของโลก
ตะวันตก

4. ลาภหรือสมบัติของสงฆ์ที่อาศัยความเป็นสาวกของ
พระพุทธเจ้าได้รับมาเป็นของส่วนรวมที่ใช้ด้วยกัน ไม่สามารถ
ยึดถือเป็นของตน/สำนักตนเองได้

ข้อสังเกตเกี่ยวกับการปกครองสงฆ์จากพระวินัย

5. การถ่ายโอนอำนาจในการอุปสมบทและการสอนธรรมแก่
สงฆ์เป็นการกระจายอำนาจซึ่งทำให้เกิดสำนักพระอุปัชฌาย์
อาจารย์ที่ไม่สามารถกลับมารวมศูนย์กันได้อีกภายหลัง
พระพุทธเจ้าปรินิพพาน